

Latijnse Morfologie

1LC

1 Naamwoorden

1.1 Inleiding

BENAMING	FUNCTIES
nominatief	onderwerp en naamwoordelijk deel
vocatief	aangesproken persoon
accusatief	lijdend voorwerp; na voorzetsels
genitief	‘van’-bepaling; bijvoeglijke bepaling
datief	meewerkend voorwerp; na voorzetsels
ablatief	bijwoordelijke bepaling; na voorzetsels

Tabel 1: Latijnse naamvallen

Vertaaltips

- datief vertaal je meestal met *aan* of *voor* (personen)
- ablatief vertaal je meestal met *met* of *door* (zaken)

1.2 Verbuigingsmodellen

1.2.1 Naamwoorden van de eerste klasse

- mannelijke naamwoorden op **-us**, genitief enkelvoud op **-i**

- enkele mannelijke naamwoorden op **-er** en **-a**
- vrouwelijke naamwoorden op **-a**, genitief enkelvoud op **-ae**
- onzijdige naamwoorden op **-um**, genitief enkelvoud op **-i**

	ENK			Mv		
	M	V	O	M	V	O
NOM	av- <i>us</i>	ros- <i>a</i>	don- <i>um</i>	av- <i>i</i>	ros- <i>ae</i>	don- <i>a</i>
VOC	av- <i>e</i>	ros- <i>a</i>	don- <i>um</i>	av- <i>i</i>	ros- <i>ae</i>	don- <i>a</i>
ACC	av- <i>um</i>	ros- <i>am</i>	don- <i>um</i>	av- <i>os</i>	ros- <i>as</i>	don- <i>a</i>
GEN	av- <i>i</i>	ros- <i>ae</i>	don- <i>i</i>	av- <i>orum</i>	ros- <i>arum</i>	don- <i>orum</i>
DAT	av- <i>o</i>	ros- <i>ae</i>	don- <i>o</i>	av- <i>is</i>	ros- <i>is</i>	don- <i>is</i>
ABL	av- <i>o</i>	ros- <i>a</i>	don- <i>o</i>	av- <i>is</i>	ros- <i>is</i>	don- <i>is</i>

Tabel 2: Naamwoorden van de eerste klasse

Vorming van de vocatief De *vocatief* is altijd gelijk aan de nominatief, behalve in het mannelijk enkelvoud van de 1ste klasse:

- woorden op **-us** → **-e**
- woorden op **-ius** → **-i**
- woorden op **-eus** blijven onveranderd

1.2.2 Naamwoorden van de tweede klasse

- genitief enkelvoud op **-is**

	ENK			Mv		
	M	V	O	M	V	O
NOM	dux	mater	corpus	duc-es	matr-es	corpor-a
ACC	duc-em	matr-em	corpus	duc-es	matr-es	corpor-a
GEN	duc-is	matr-is	corpor-is	duc-um	matr-um	corpor-um
DAT	duc-i	matr-i	corpor-i	duc-ibus	matr-ibus	corpor-ibus
ABL	duc-e	matr-e	corpor-e	duc-ibus	matr-ibus	corpor-ibus

Tabel 3: Substantieven van de tweede klasse

	ENK			Mv		
	M	V	O	M	V	O
NOM	felix	felix	felix	felic-es	felic-es	felic-ia
ACC	felic-em	felic-em	felix	felic-es	felic-es	felic-ia
GEN	felic-is	felic-is	felic-is	felic-ium	felic-ium	felic-ium
DAT	felic-i	felic-i	felic-i	felic-ibus	felic-ibus	felic-ibus
ABL	felic-i	felic-i	felic-i	felic-ibus	felic-ibus	felic-ibus

Tabel 4: Adjectieven van de tweede klasse

Afwijkingen bij voornaamwoorden van de tweede klasse

- Een aantal substantieven vertoont genitief meervoud op **-ium**
civis, navis, collis, urbs, pars, fons
- Vier onzijdige substantieven volgen volledig de verbuiging van de adjectieven
animal, milia, mare, moenia
- Vier adjectieven volgen volledig de verbuiging van de substantieven
dives, vetus, pauper, princeps

1.2.3 Substantieven van de derde klasse

- mannelijke substantieven op **-us**, genitief enkelvoud op **-us**
- vrouwelijke substantieven op **-es**, genitief enkelvoud op **-ei**

	ENK		Mv	
	M	V	M	V
NOM	fructu- <i>s</i>	die- <i>s</i>	fructu- <i>s</i>	die- <i>s</i>
ACC	fructu- <i>m</i>	die- <i>m</i>	fructu- <i>s</i>	die- <i>s</i>
GEN	fructu- <i>s</i>	die- <i>i</i>	fructu- <i>um</i>	die- <i>rum</i>
DAT	fructu- <i>i</i>	die- <i>i</i>	fructi- <i>bus</i>	die- <i>bus</i>
ABL	fructu	die	fructi- <i>bus</i>	die- <i>bus</i>

Tabel 5: Substantieven van de derde klasse

Afwijkingen bij voornaamwoorden van de derde klasse

- enkele substantieven op **-us** zijn vrouwelijk
domus, manus
- er zijn enkele onzijdige substantieven op **-u**, met genitief enkelvoud op **-us**
cornu, genu, gelu
- dies kan ook mannelijk zijn
- domus heeft enkele vormen die ontleend zijn aan de eerste klasse
domo (abl enk), domos (acc mv), domorum (gen mv)

1.3 Voorzetsels

Sommige voorzetsels worden gevolgd door een vaste naamval:

- + ACC: ante, per, apud, post, ad, inter, praeter, in, ad
- + ABL: cum, e(x), sub, sine, de, in, a(b)

2 Voornaamwoorden

2.1 Persoonlijke voornaamwoorden

2.1.1 Reflexief

	ENK			Mv		
	1STE P	2DE P	3DE P	1STE P	2DE P	3DE P
NOM	ego	tu	—	nos	vos	—
ACC	me	te	se	nos	vos	se
GEN	mei	tui	sui	nostr-i/-um	vestr-i/-um	sui
DAT	mihi	tibi	sibi	nobis	vobis	sibi
ABL	me	te	se	nobis	vobis	se

Tabel 6: Reflexieve persoonlijke voornaamwoorden

2.1.2 Niet-reflexief

	ENK			Mv		
	M	V	O	M	V	O
NOM	is	ea	id	ii	eae	ea
ACC	eum	eam	id	eos	eas	ea
GEN	eius	eius	eius	eorum	earum	eorum
DAT	ei	ei	ei	eis (iis)	eis (iis)	eis (iis)
ABL	eo	ea	eo	eis (iis)	eis (iis)	eis (iis)

Tabel 7: Niet-reflexieve voornaamwoorden

2.1.3 Opmerkingen

- Het voorzetsel *cum* wordt in de 1ste en 2de persoon achteraan het voornaamwoord gehecht:
mecum, tecum, nobiscum, vobiscum

2.2 Aanwijzende voornaamwoorden

	ENK			MM		
	M	V	O	M	V	O
NOM	hic	haec	hoc	hi	hae	haec
ACC	hunc	hanc	hoc	hos	has	haec
GEN	huius	huius	huius	horum	harum	horum
DAT	huic	huic	huic	his	his	his
ABL	hoc	hac	hoc	his	his	his

Tabel 8: hic, haec, hoc

	ENK			MV		
	M	V	O	M	V	O
NOM	iste	ista	istud	isti	istae	ista
ACC	istum	istam	istud	istos	istas	ista
GEN	istius	istius	istius	istorum	istarum	istorum
DAT	isti	isti	isti	istis	istis	istis
ABL	isto	ista	isto	istis	istis	istis

Tabel 9: iste, ista, istud

	ENK			MV		
	M	V	O	M	V	O
NOM	ille	illa	illud	illi	illae	illa
ACC	illum	illam	illud	illos	illas	illa
GEN	illius	illius	illius	illorum	illarum	illorum
DAT	illi	illi	illi	illis	illis	illis
ABL	illo	illa	illo	illis	illis	illis

Tabel 10: ille, illa, illud

	ENK			Mv		
	M	V	O	M	V	O
NOM	idem	eadem	idem	iidem	eaedem	eadem
ACC	eundem	eandem	idem	eosdem	easdem	eadem
GEN	eiusdem	eiusdem	eiusdem	eorundem	earundem	eorundem
DAT	eidem	eidem	eidem	eisdem	eisdem	eisdem
ABL	eodem	eadem	eodem	iisdem	iisdem	iisdem
				eisdem	eisdem	eisdem
				iisdem	iisdem	iisdem

Tabel 11: idem, eadem, idem

	ENK			Mv		
	M	V	O	M	V	O
NOM	ipse	ipsa	ipsum	ipsi	ipsae	ipsa
ACC	ipsum	ipsam	ipsum	ipsos	ipsas	ipsa
GEN	ipsius	ipsius	ipsius	ipsorum	ipsarum	ipsorum
DAT	ipsi	ipsi	ipsi	ipsis	ipsis	ipsis
ABL	ipso	ipsa	ipso	ipsis	ipsis	ipsis

Tabel 12: ipse, ipsa, ipsum

3 Bijwoord

Een bijwoord is meestal een bijwoordelijke bepaling bij een werkwoord. Het is onveranderlijk.

De vorming van een bijwoord op basis van een adjectief:

- 1ste klasse: stam + **-e**
Uitzonderingen: bene, aliter, multum
- 2de klasse: stam + **-iter, -ter, -er**
Uitzonderingen: facile, triste

4 Werkwoorden

Uitzonderingen

- de imperatief enkelvoud van *facere* is *fac*
- de imperatief enkelvoud van *dicere* is *dic*
- de imperatief enkelvoud van *ducere* is *duc*

	AMARE		MONERE		TEGERE		AUDIRE		CAPERE		
	ACTIEF	PASSIEF	ACTIEF	PASSIEF	ACTIEF	PASSIEF	ACTIEF	PASSIEF	ACTIEF	PASSIEF	
INDICATIEF	INF	ama- <i>re</i>	ama- <i>ri</i>	mone- <i>re</i>	mone- <i>ri</i>	teg- <i>e-re</i>	teg- <i>i</i>	audi- <i>re</i>	audi- <i>ri</i>	cape- <i>re</i>	capi
		am- <i>o</i>	am- <i>or</i>	mone- <i>o</i>	mone- <i>or</i>	teg- <i>o</i>	teg- <i>or</i>	audi- <i>o</i>	audi- <i>or</i>	capi- <i>o</i>	capi- <i>or</i>
		ama- <i>s</i>	ama- <i>ris</i>	mone- <i>s</i>	mone- <i>ris</i>	teg- <i>i-s</i>	teg- <i>e-ris</i>	audi- <i>s</i>	audi- <i>ris</i>	capi- <i>s</i>	cape- <i>ris</i>
		ama- <i>t</i>	ama- <i>tur</i>	mone- <i>t</i>	mone- <i>tur</i>	teg- <i>i-t</i>	teg- <i>i-tur</i>	audi- <i>t</i>	audi- <i>tur</i>	capi- <i>t</i>	capi- <i>tur</i>
		ama- <i>mus</i>	ama- <i>mur</i>	mone- <i>mus</i>	mone- <i>mur</i>	teg- <i>i-mus</i>	teg- <i>i-mur</i>	audi- <i>mus</i>	audi- <i>mur</i>	capi- <i>mus</i>	capi- <i>mur</i>
		ama- <i>tis</i>	ama- <i>mini</i>	mone- <i>tis</i>	mone- <i>mini</i>	teg- <i>i-tis</i>	teg- <i>i-mini</i>	audi- <i>tis</i>	audi- <i>mini</i>	capi- <i>tis</i>	capi- <i>mini</i>
		ama- <i>nt</i>	ama- <i>ntur</i>	mone- <i>nt</i>	mone- <i>ntur</i>	teg- <i>u-nt</i>	teg- <i>u-ntur</i>	audi- <i>u-nt</i>	audi- <i>u-ntur</i>	capi- <i>u-nt</i>	capi- <i>u-ntur</i>
		ama- <i>ba-m</i>	ama- <i>ba-r</i>	mone- <i>ba-m</i>	mone- <i>ba-r</i>	teg- <i>eba-m</i>	teg- <i>eba-r</i>	audi- <i>eba-m</i>	audi- <i>eba-r</i>	capi- <i>eba-m</i>	capi- <i>eba-r</i>
		ama- <i>ba-s</i>	ama- <i>ba-ris</i>	mone- <i>ba-s</i>	mone- <i>ba-ris</i>	teg- <i>eba-s</i>	teg- <i>eba-ris</i>	audi- <i>eba-s</i>	audi- <i>eba-ris</i>	capi- <i>eba-s</i>	capi- <i>eba-ris</i>
		ama- <i>ba-t</i>	ama- <i>ba-tur</i>	mone- <i>ba-t</i>	mone- <i>ba-tur</i>	teg- <i>eba-t</i>	teg- <i>eba-tur</i>	audi- <i>eba-t</i>	audi- <i>eba-tur</i>	capi- <i>eba-t</i>	capi- <i>eba-tur</i>
		ama- <i>ba-mus</i>	ama- <i>ba-mur</i>	mone- <i>ba-mus</i>	mone- <i>ba-mur</i>	teg- <i>eba-mus</i>	teg- <i>eba-mur</i>	audi- <i>eba-mus</i>	audi- <i>eba-mur</i>	capi- <i>eba-mus</i>	capi- <i>eba-mur</i>
		ama- <i>ba-tis</i>	ama- <i>ba-mini</i>	mone- <i>ba-tis</i>	mone- <i>ba-mini</i>	teg- <i>eba-tis</i>	teg- <i>eba-mini</i>	audi- <i>eba-tis</i>	audi- <i>eba-mini</i>	capi- <i>eba-tis</i>	capi- <i>eba-mini</i>
		ama- <i>ba-nt</i>	ama- <i>ba-ntur</i>	mone- <i>ba-nt</i>	mone- <i>ba-ntur</i>	teg- <i>eba-nt</i>	teg- <i>eba-ntur</i>	audi- <i>eba-nt</i>	audi- <i>eba-ntur</i>	capi- <i>eba-nt</i>	capi- <i>eba-ntur</i>
FUTURUM SIMPLEX	ama- <i>b-o</i>	ama- <i>b-or</i>	mone- <i>b-o</i>	mone- <i>b-or</i>	teg- <i>a-m</i>	teg- <i>a-r</i>	audi- <i>a-m</i>	audi- <i>a-r</i>	capi- <i>a-m</i>	capi- <i>a-r</i>	
	ama- <i>b-i-s</i>	ama- <i>b-e-ris</i>	mone- <i>b-i-s</i>	mone- <i>b-e-ris</i>	teg- <i>e-s</i>	teg- <i>e-ris</i>	audi- <i>e-s</i>	audi- <i>e-ris</i>	capi- <i>e-s</i>	capi- <i>e-ris</i>	
	ama- <i>b-i-t</i>	ama- <i>b-i-tur</i>	mone- <i>b-i-t</i>	mone- <i>b-i-tur</i>	teg- <i>e-t</i>	teg- <i>e-tur</i>	audi- <i>e-t</i>	audi- <i>e-tur</i>	capi- <i>e-t</i>	capi- <i>e-tur</i>	
	ama- <i>b-i-mus</i>	ama- <i>b-i-mur</i>	mone- <i>b-i-mus</i>	mone- <i>b-i-mur</i>	teg- <i>e-mus</i>	teg- <i>e-mur</i>	audi- <i>e-mus</i>	audi- <i>e-mur</i>	capi- <i>e-mus</i>	capi- <i>e-mur</i>	
	ama- <i>b-i-tis</i>	ama- <i>b-i-mini</i>	mone- <i>b-i-tis</i>	mone- <i>b-i-mini</i>	teg- <i>e-tis</i>	teg- <i>e-mini</i>	audi- <i>e-tis</i>	audi- <i>e-mini</i>	capi- <i>e-tis</i>	capi- <i>e-mini</i>	
	ama- <i>b-u-nt</i>	ama- <i>b-u-ntur</i>	mone- <i>b-u-nt</i>	mone- <i>b-u-ntur</i>	teg- <i>e-nt</i>	teg- <i>e-ntur</i>	audi- <i>e-nt</i>	audi- <i>e-ntur</i>	capi- <i>e-nt</i>	capi- <i>e-ntur</i>	
IMP		ama		mone	teg- <i>e</i>	audi	cape				
		ama- <i>te</i>		mone- <i>te</i>	teg- <i>i-te</i>	audi- <i>te</i>	capi- <i>te</i>				

	ESSE	POSSE	IRE	FIERI	VELLE	NOLLE	MALLE	FERRE	
								ACTIEF	PASSIEF
INF	PR	esse	pos-se	i-re	fi-e-ri	velle	nolle	fer-re	fer-ri
INDICATIEF	PRAESENS	sum	pos-sum	e-o	fi-o	volo	nolo	fer-o	fer-or
		es	pot-es	i-s	fi-s	vis	non vis	fer-s	fer-ris
		est	pot-est	i-t	fi-t	vult	non vult	fer-t	fer-tur
		sumus	pos-sumus	i-mus	fi-mus	volumus	nolumus	fer-i-mus	fer-i-mur
		estis	pot-estis	i-tis	fi-tis	vultis	non vultis	fer-tis	fer-i-mini
		sunt	pos-sunt	e-u-nt	fi-u-nt	volunt	nolunt	fer-u-nt	fer-u-ntur
	IMPERFECTUM	era-m	pot-era-m	i-ba-m	fi-eba-m	vol-eba-m	nol-eba-m	fer-eba-m	fer-eba-r
		era-s	pot-era-s	i-ba-s	fi-eba-s	vol-eba-s	nol-eba-s	fer-eba-s	fer-eba-ris
		era-t	pot-era-t	i-ba-t	fi-eba-t	vol-eba-t	nol-eba-t	fer-eba-t	fer-eba-tur
		era-mus	pot-era-mus	i-ba-mus	fi-eba-mus	vol-eba-mus	nol-eba-mus	fer-eba-mus	fer-eba-mur
		era-tis	pot-era-tis	i-ba-tis	fi-eba-tis	vol-eba-tis	nol-eba-tis	fer-eba-tis	fer-eba-mini
		era-nt	pot-era-nt	i-ba-nt	fi-eba-nt	vol-eba-nt	nol-eba-nt	fer-eba-nt	fer-eba-ntur
FUTURUM SIMPLEX	er-o	pot-er-o	i-b-o	fi-a-m	vol-a-m	nol-a-m	mal-a-m	fer-a-m	fer-a-r
	eri-s	pot-eri-s	i-b-i-s	fi-e-s	vol-e-s	nol-e-s	mal-e-s	fer-e-s	fer-e-ris
	eri-t	pot-eri-t	i-b-i-t	fi-e-t	vol-e-t	nol-e-t	mal-e-t	fer-e-t	fer-e-tur
	eri-mus	pot-eri-mus	i-b-i-mus	fi-e-mus	vol-e-mus	nol-e-mus	mal-e-mus	fer-e-mus	fer-e-mur
	eri-tis	pot-eri-tis	i-b-i-tis	fi-e-tis	vol-e-tis	nol-e-tis	mal-e-tis	fer-e-tis	fer-e-mini
	eru-nt	pot-eru-nt	i-b-u-nt	fi-e-nt	vol-e-nt	nol-e-nt	mal-e-nt	fer-e-nt	fer-e-ntur
IMP	es	—	i	—	—	noli	—	fer	
	es-te	—	i-te	—	—	noli-te	—	fer-te	